

Sprawozdanie z pracy pełnomocnika wojewody małopolskiego do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2025 rok

1. Liczba spotkań ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych, w tym organizowanych z inicjatywy pełnomocnika.

Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego zorganizował 29 spotkań, w tym:
14 spotkań z własnej inicjatywy, które obejmowały tematykę: edukacyjną, zdrowotną, bezpieczeństwa, szkoleniową, wsparcia finansowego organizacji, sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich, realizacji zadań inwestycyjnych, wniosków z Programu integracji, funkcjonowaniu organizacji i planowanych działań, oraz organizacji udziału uczniów – przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych w posiedzeniu Sejmu Dzieci i Młodzieży.
10 spotkań/ wizji lokalnych w siedzibach organizacji mniejszościowych oraz na osiedlach zamieszkałych przez społeczność romską (m.in. Limanowa, Koszary, Maszkowice, Ochotnica Górna, Krościenko nad Dunajcem).

2. Koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie

W ramach zadań związanych z koordynacją działań organów administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych Pełnomocnik współpracował m.in. z Małopolskim Kuratorem Oświaty, Komendantem Wojewódzkim Policji w Krakowie, Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Małopolskim Komendantem Wojewódzkiej Straży Pożarnej oraz Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska.

Małopolski Kurator Oświaty na wniosek Pełnomocnika opracowywał informacje zbiorcze dotyczące edukacji dzieci romskich, sytuacji asystentów edukacji romskiej i nauczycieli, w tym realizacji obowiązku szkolnego, frekwencji uczniów, informacji o zatrudnieniu asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających a także zakres i formy wsparcia udzielane uczniom romskim przez szkoły województwa małopolskiego.

Koordynacja realizacji zadań w ramach Programu integracji obejmuje:

- ocenę, opinię i analizę składanych projektów (Komisja Wojewódzka) w ramach przyjętych kryteriów i limitów finansowych; zawieranie umów: z organizacjami pozarządowymi, porozumień z jednostkami samorządu; weryfikacja otrzymanych sprawozdań pod względem merytorycznym i finansowym, bieżąca kontrola, nadzór nad prawidłowym wykorzystaniem dotacji, rozliczanie dotacji, wizytacje, kontrole; bieżący monitoring realizacji projektów - udział w przedsięwzięciach, spotkaniach, uroczystościach finansowanych w ramach Programu; spotkania z gminami i organizacjami pozarządowymi, bieżące informowanie i szkolenie beneficjentów w zakresie prawidłowego wykorzystania środków Programu integracji; sporządzanie sprawozdań merytorycznych i finansowych z realizacji Programu integracji dla służb Urzędu i Ministerstw; współpraca z Kuratorium Oświaty, Policją, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, administracją rządową przy realizacji Programu integracji;
- wspieranie działań edukacyjnych - współpraca pełnomocnika z Małopolskim Kuratorem Oświaty. Wypracowywanie wspólnych pomysłów mających na celu podniesienie poziomu świadczenia usług i zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w świetlicach, klubach, zajęciach dodatkowych w szkołach.

3. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie ewentualnemu naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z Wojewódzką Komendą Policji Wydział Prewencji dotycząca rozwiązywania problemów występujących we wzajemnych relacjach społecznych, głównie między społecznością romską i nie-romską (Limanowa, Koszary, Łącko) oraz podejmowanie działań prewencyjnych i antydyskryminacyjnych.

Utworzenie skrzynki e-mailowej do monitorowania incydentów mowy nienawiści. Współpraca z organizacjami mniejszościowymi.

4. **Podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z władzami gminy Limanowa dot. wstrzymania postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Limanowej dla rodzin romskich z osiedla Koszary (spotkania na osiedlu i w Gminie Limanowa).

Współpraca z władzami gminy Miasto Limanowa dot. pozyskania środków finansowych na zakup nieruchomości dla rodziny romskiej.

Współpraca i realizacja działań mających na celu rozwiązanie problemu społeczności romskiej w Maszkowicach z udziałem przedstawicieli, służb, inspekcji, szkół i władz Gminy Łącko, spotkania z Wójtem Gminy Łącko.

Organizacja posiedzeń Zespołu do Spraw rozwiązywania problemów mieszkaniowych i sytuacji społeczno-bytowej mniejszości romskiej w Maszkowicach i Koszarach z udziałem ekspertów i podległych służb.

Współpraca z władzami Miasta Nowy Sącz w sprawie problemów z umieszczaniem dzieci romskich w pieczy zastępczej oraz sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich.

Działania (spotkania robocze i wizyty) w celu ustalenia nowego podmiotu (od 2026 roku) do prowadzenia świetlicy integracyjnej w Koszarach (rezygnacja Caritas Diecezji Tarnowskiej).

5. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie**

Kontynuacja ogólnopolskiej *Kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego* Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na terenie Małopolski, której celem jest zachęcanie użytkowników języków mniejszościowych do pełniejszego korzystania z przysługujących im praw.

Promocja języka słowackiego poprzez udział w konkursie Dzień słowackiej poezji i prozy dla uczniów szkół podstawowych ze Spiszu i Orawy w Słowackim Domu Kultury w Łapszach Wyżnych. Konkurs recytatorski obejmował twórczość Františka Kolkovića. Młodzi uczestnicy z zaangażowaniem prezentowali wybrane utwory literatury słowackiej wykazując się nie tylko zdolnościami recytatorskimi, ale także dużą wrażliwością językową i kulturową. Najlepsi recytatorzy otrzymali nagrody rzeczowe.

6. Lista organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, z którymi Pełnomocnik jest w stałym kontakcie:

- Stowarzyszenie Żydowskie „Czulent” w Krakowie,
- Centrum Społeczności Żydowskiej JCC w Krakowie,
- Żydowskie Muzeum Galicja w Krakowie,
- Towarzystwo Społeczno Kulturalne Żydów w Polsce, Oddział Kraków,
- Zjednoczenie Łemków w Gorlicach,
- Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach,
- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne w Krakowie,
- Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- Fundacja „Zustricz” w Krakowie,
- Związek Ukraińców w Polsce, Koło w Krakowie,
- Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna „KołoKoło” w Krakowie,
- Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore” w Krakowie,
- Stowarzyszenie Romów w Polsce z siedzibą w Oświęcimiu,
- Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne Romów „Centrum Kultury Romów w Polsce”,
- Romskie Stowarzyszenie Oświatowe „Harangos”,
- Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”,
- Małopolskie Stowarzyszanie Romów „Jamaro” w Andrychowie,
- Stowarzyszenie „Jududoro” w Nowym Sączu,
- Stowarzyszenie Kulturalno Oświatowe „ROMANO IŁO” w Krakowie,
- Fundacja Sztuki „Jaw Dikh” w Czarnej Górze,
- Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w Tarnowie.

7. Lista znanych Pełnomocnikowi organizacji i środowisk mniejszości narodowych i etnicznych działających na terenie województwa.

- Mniejszość Białoruska: Towarzystwo Białoruskie w Krakowie, Białoruskie Stowarzyszenie „KROK”,
- Mniejszość Ormiańska: Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii Orientalnej, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, Fundacja Armenian Foundation, Stowarzyszenie Polsko – Ormiańskie „LEHAHAYER”
- Mniejszość Ukraińska: Fundacja św. Włodzimierza Chrzcziciela Rusi Kijowskiej, Parafia Prawosławna w Krakowie, Fundacja „Zustricz”, Związek Ukraińców w Polsce,
- Mniejszość Łemkowska: Uniwersytet Pedagogiczny Instytut Neofilologii, Radio Lem.Fm, Zjednoczenie Łemków, Stowarzyszenie Ruska Bursa, Stowarzyszenie Łemków, Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej ELPIS,
- Mniejszość Żydowska: Centrum Społeczności Żydowskiej w Krakowie JCC, Stowarzyszenie Żydowskie „Czulent”, Żydowskie Muzeum Galicja, Towarzystwo Społeczno Kulturalne Żydów w Polsce, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie,
- Mniejszość Romska: stowarzyszenia wymienione w punkcie 6,
- Mniejszość Słowacka: Towarzystwo Słowaków w Polsce, Redakcja Život w Krakowie, Centrum Kultury Słowackiej w Nowej Białej,
- Mniejszość rosyjska: Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna KOŁOKOŁ.

8. **Współpraca Pełnomocnika z innymi instytucjami lub organizacjami, zajmującymi się problematyką mniejszościową – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Edukacji Narodowej współpraca w zakresie realizacji *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*.
- Rzecznik Praw Obywatelskich, Komisja Wspólna Rządu ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, współpraca w ramach trudnej sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich w Koszarach i Maszkowicach.
- Pełnomocnicy wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych współpraca w ramach dobrych praktyk i wymiany informacji o aktualnej sytuacji mniejszości w regionie.
- Pełnomocnik Komendanta Wojewódzkiego Policji w Krakowie ds. Ochrony Praw Człowieka, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz gminy: Andrychów, Bukowina Tatrzańska, Chęlmiec, Czarny Dunajec, Chrzanów, Czerwów, Grybów, Gorlice, Kraków, Krościenko nad Dunajcem, Kęty, Limanowa, Limanowa Miasto, Łapsze Niżne, Łącko, Nowy Sącz, Nowy Targ, Nowy Targ Miasto, Ochotnica Dolna, Oświęcim, Szaflary, Szczawnica, Tarnów, Tarnów Miasto, Uście Gorlickie, Wadowice, Wieliczka i Zakopane współpraca i działania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz bieżący monitoring aktualnej sytuacji mniejszości.
- Organizacje pozarządowe i instytucje kultury, w tym: Caritas Diecezji Tarnowskiej, Krajowy Duszpasterz Romów, Stowarzyszenie Czuj!Czuwaj! w Maruszynie Dolnej, Uczniowski Klub Sportowy „Płomień” w Limanowej, Stowarzyszenie „Mocni Razem” w Maruszynie oraz Stowarzyszenie Remedium z Tymbarku współpraca w zakresie realizacji programów rządowych oraz zachowania tożsamości kulturowej, historii i tradycji mniejszości.
- Uczelnie i instytucje edukacyjne, w tym: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny, Małopolski Kurator Oświaty, Szkoły podstawowe i ponad podstawowe w Małopolsce (do których uczęszczają dzieci ze środowisk mniejszościowych) współpraca w zakresie podtrzymywania tożsamości kulturowej mniejszości, nauczanie języka mniejszościowego.
- Komisja Sejmowa Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Posiedzenie wyjazdowe Komisji w Małopolsce. Spotkania z administracją rządową i samorządową, organizacjami mniejszościowymi i instytucjami wspierającymi mniejszości narodowe i etniczne (mniejszość żydowska i słowacka). Spotkanie Komisji Sejmowej, Rzecznika Praw Obywatelskich, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z rodzinami romskimi na osiedlu w Maszkowicach i Krościenku Nad Dunajcem.
- Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, konsultacje merytoryczne przed uruchomieniem naboru wniosków dla JST i NGO w ramach Działania FEMO 6.20 Wsparcie społeczności romskiej.
- Uczestnictwo w III Forum Asystentów Edukacji Romskiej organizowanym przez Integracyjne Stowarzyszenie SAWORE w Krakowie, przedstawienie kwestii edukacji dzieci romskich oraz pracy asystentów edukacji romskiej.
- Kancelaria Sejmu RP. Organizacja wyjazdu uczniów ze społeczności łemkowskiej, słowackiej i romskiej w Sejmie Dzieci i Młodzieży

9. **Udział Pełnomocnika lub innych osób zajmujących się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych w organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne imprezach i spotkaniach, na które zostali zaproszeni w ramach kreowania pozytywnego wizerunku mniejszości narodowych i etnicznych (proszę wymienić).**

Pełnomocnik oraz inne osoby zajmujące się sprawami mniejszości w 2025 roku uczestniczyli w 22 wydarzeniach:

- 18 stycznia 2025 r. Kraków, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, spotkanie noworoczne,
- 19 stycznia 2025 r. 80 rocznica Marszu Śmierci w Oświęcimiu,
- 22 stycznia 2025 r. Kraków, otwarcie wystawy „Słowackie kobiety w ruchu narodowym”, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 27 stycznia 2025 r. Oświęcim, Rocznica wyzwolenia Auschwitz Birkenau,
- 31 stycznia 2025 r. Kraków, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, promocja książki „Armenia. Karawany śmierci”,
- 23 marca 2025 r., Gorlice, XII Zjazd Zjednoczenia Łemków,
- 26 kwietnia 2025 r. Kraków, Muzeum Etnograficzne, Benefis Pawła Lechowskiego,
- 10 maja 2025 r. Kraków, Międzynarodowy Dzień Romów, Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore”, Stowarzyszenie „Jududoro”,
- 22 maja 2025 r. Bukowina Tatrzańska, Szkoła Podstawowa nr 2 w Czarnej Górze, Międzynarodowy Dzień Roma,
- 27 maja 2025 r. Łąpsze Wyżne, Dzień Poezji i Prozy Słowackiej, konkurs recytatorski uczniów szkół podstawowych na Spiszu, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 3-4 czerwca 2025 r. Kraków, Konferencja naukowa „Ormianie pokscy w XX i XXI wieku: historia, kultura, tożsamość”, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, Uniwersytet Jagielloński,
- 27 czerwca 2025 r., Kraków JCC , kolacja szbatowa w ramach Ride For The Living,
- 5 lipca 2025 r. Nowa Huta, XIV Międzynarodowe Dni Kultury Romskiej, Towarzystwo Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”,
- 19 lipca 2025 r., Zdynia, 43. Łemkowska Watra, Zjednoczenie Łemków w Gorlicach,
- 2 sierpnia 2025 r. 81 rocznica likwidacji obozu romskiego Zigeunierlager Auschwitz-Birkenau, Oświęcim, Stowarzyszenie Romów w Polsce,
- 7 września 2025 r. Podwilk, 43. Przegląd Krajańskich Orkiestr Dętych, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 7 września 2025 r. Opera Krakowska, Spektakl łemkowska opera „Hołos”, Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera”, Zjednoczenie Łemków,
- 25 października 2025 r. Kraków, Integracyjnego Stowarzyszenia „Sawore” w Krakowie, Konferencja i wystawa „Romska kobieta sukcesu”,
- 27 października 2025 r. Kraków Gmina Wyznaniowa Żydowska, Konferencja Naukowa „Tradycje opieki zdrowotnej w Krakowie – studia porównawcze. W 100 lecie otwarcia Szpitala Żydowskiego w Krakowie
- 24 listopada 2025 r. Kraków, III Ogólnopolska Konferencja dla Asystentów Edukacji Romskiej i Nauczycieli Wspomagających Edukację uczniów romskich, Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore” w Krakowie,
- 2 grudnia 2025 r. Kraków, Wernisaż prac dzieci i młodzieży „Kartki Bożonarodzeniowe” Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 5 grudnia 2025 r. Oświęcim, Wernisaż konkursu plakat „Rom, Obywatel, Europejczyk”, Stowarzyszenie Romów w Polsce Oświęcim,

10. **Czy w minionym roku zaszła konieczność podjęcia przez Pełnomocnika interwencji w sytuacjach konfliktowych?**

☐ tak ☒ nie

11. Jeśli odpowiedź na powyższe pytanie była twierdząca, proszę o krótkie opisanie poniżej interwencji (w tym mediacji) podjętych w takich sytuacjach.

12. Opis pozostałych najważniejszych działań podjętych przez Pełnomocnika w ostatnim roku, w tym m.in. opis wdrażanych programów dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz działań podjętych w celu szerokiego informowania społeczeństwa większościowego o efektach działań w ramach Programu integracji¹

- Informowanie organizacji mniejszościowych o realizowanych projektach, możliwości aplikowania i uczestnictwa:
 - Konkurs o nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego dla osób działających na rzecz dobra innych w kategorii: Kultura i tożsamość regionalna”,
 - Konkurs stypendialny dla uczniów romskich szczególnie uzdolnionych,
 - Możliwość zgłaszania uczniów mniejszości narodowych i etnicznych do SIO w sprawie zwiększonej subwencji oświatowej,
 - Możliwość pozyskania środków na zadania edukacyjne przez JST i NGO,
 - Uruchomienie naboru wniosków w ramach działania FEMP 6.20 „Wsparcie społeczności romskiej”,
- Zorganizowane szkolenia dla Asystentów Edukacji Romskiej i nauczycieli wspomagających edukację romską dla trzech województw (podkarpackiego, śląskiego i małopolskiego) w tematyce „Ścieżki możliwości – o wsparciu i potencjale romskich uczniów”,
- Zorganizowanie spotkania z przedstawicielami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w temacie 20 - lecia ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym,
- Zorganizowanie szkolenia dla Asystentów Edukacji Romskiej i nauczycieli wspomagających edukację romską w tematyce „Pierwsza pomoc przedmedyczna w pracy z dziećmi” przy współpracy Ratowników Medycznych i Operatorów Numeru Alarmowego 112,
- Zorganizowanie konferencji szkoleniowej dotyczącej realizacji zadań w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 -2030* i naboru wniosków na 2026 rok,
- Współorganizacja konferencji o tematyce: „Potrzeb i wyzwań środowiska romskiego w edukacji” oraz „Rola AER w systemie edukacji – podstawy prawne i zadania: formalne i nieformalne aspekty współpracy, oczekiwania i wyzwania”,
- W 2025 r. w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 – 2030* realizowano w ramach cz. 83 58 projektów na kwotę 3.683.276 zł, w tym: w dziedzinie I Edukacja – 35 projektów na kwotę 1.709.202 zł, w dziedzinie II Mieszkalnictwo – 8 projektów na kwotę 1.025.990 zł oraz w dziedzinie III Innowacyjne projekty integracyjne – 15 projektów na kwotę 948.084 zł,
- W ramach cz. 30 finansowanej przez MEN realizowano 13 projektów na kwotę 365.870 zł,
- Uświadomienie i informowanie społeczeństwa lokalnego o wykorzystaniu środków finansowych z *Programu integracji* przez rodziny romskie i nieromskie w mediach społecznościowych, na stronach internetowych urzędu, podczas spotkań i pikników oraz tablicach informacyjnych. Wspólny udział w projektach pomaga w integracji społeczeństwa i pozytywnym odbiorze Romów przez społeczności lokalne,
- Wyznaczenie dni otwartych na spotkania pełnomocnika z organizacjami mniejszościowymi i przedstawicielami samorządu terytorialnego.

¹ Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w P

13. Inne uwagi

Propozycje zmian obowiązujących przepisów prawa zgłaszane przez środowiska mniejszościowe:

- wsparcie systemowe związane z nauczaniem języka mniejszościowego; zatrudnienie etatowych nauczycieli, zatrudnienie metodyków,
- zwiększenie środków finansowych na zakup podręczników, książek i materiałów edukacyjnych do nauki języka mniejszościowego w szkołach, świetlicach i domach kultury (dotacja celowa z MSWiA),
- zwiększenie środków finansowych na działalność organizacji mniejszościowych (dotacja podmiotowa z MSWiA),
- opracowanie programu działań i współpracy z organizacjami mniejszościowymi (MSWiA).

Propozycje Pełnomocnika wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach prawa oraz dodatkowych unormowań do *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*:

- opracowanie ramowego zakresu działania świetlic romskich z uwzględnieniem: miejsca, warunków lokalowych, warunków socjalnych, kwalifikacji osób zatrudnionych, wymogów dotyczących rodzaju i zakresu prowadzonych zajęć, wysokości dotacji/osobodzień,
- zwiększenie realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci i młodzieży ze społeczności romskiej, poprzez wprowadzenie dodatkowego warunku w systemie udzielania świadczeń z pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych,
- wsparcie systematycznego podnoszenia poziomu kwalifikacji asystentów edukacji romskiej,
- wprowadzenie wymogów dotyczących kwalifikacji i wykształcenia dla nowo zatrudnianych Asystentów Edukacji Romskiej: np. ukończenie szkoły średniej.